ו: ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

עין משפט
נר מצוה

סח א ב מיי' פרק יג מהלכות מקח ממון הלכה יט סמג עשין סז טור ש"ע חו"מ סי' סח סעיף ה:

סט ג ד טוש"ע ח"מ סי' מיט סעיף ה:

ע ה מיי' פ"מ מהלכות מקח ממון הלכה ח סמג עשין סז:

מוסף רש"י

הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם. דמאי הוה ליה למיפכר, פטיש הוא (ב"מ קיז:). נתנו לו זמן. שלאותו כ"ד שהיה טופה ומחרו לו פטור (שם). מיטב שדהו של ניזק. דהתם משמע שאם שלח בפירוי ואכלה ערוגה של בית פאה בשדה חברו, שמין ערוגה יפה שבכל שדה ניזק ונותן לו דמיה, ואפילו היתה לו כחושה, ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמינה (גיטין מח:). לא בא הכתוב. להחמיר עליו יותר ממה שהזיק, אלא לגבות לנזקין. שיעור דמי נזקו כמות שהוא, מן העידית. אם אין לו משה ורוצה לפרוע קרקע כשומת שדך ליתן לו מקרקע תעלה שלו (שם). ערוגה בין הערוגות. היו בהן כחושות ושמנות מערוגות אז אלל זו (שם). המוציא מחבירו עליו הראיה. עליו להביא עדים לגבי את הספק, והלוויתה היא בב"ק (לקמן מו:) מי כמל דבריה יבא אליהם שמות כב) יבוא לאיהם אליהם (גיטין שם). כגון שהיתה עדירת דניזק מיבורית דמזיק. ורבי שמעאל נמי אין שמין אלא ערוגה אלא לפי מה שהיתה, אם שמינה שמינה אם כחושה כחושה, ולאחר שמיעתה כ"ד ואמר אין מעות לאוכלו יטול קרקע כדמי מעות נוקו בא לגבותו מיבורית שלו שהיא מעולה כעדית של ניזק אלא אומר מעדית שלך הנמיי לפי דמי מקי שכן אמרה תורה מיטב שדהו ר' (שם שם). בדניזק שיימינן. ומיטב שאמרה תורה, שאם בא לגבותו קרקע גרוע מעדיתו של ניזק יש לו לגבותו ערוגה כמיטב של ניזק, על דרתו יגבה מהיטב, אבל כחושה מעדיתו של ניזק אין לו לגרוע את המזיק בדמזיק שיימינן. ממיטב שדהו אמרה תורה שיגבה (שם). נאמר שדה לשטה. לענין מעלותן, מיטב שדהו ונו' ונאמר שדה למעלה. לענין מקח ומכר בשדה אחר (שם). דהאיך דקא משלם. בהיה יכלים כתיב, המשלם בכתוב מדבר, דהייטו מזיק, ואמי אמר ר"ש לא בא הכתוב לגבות על המזיק בספר מיבורית שלו אם הי' בעדית של ניזק אלא לגבות לנזקין שלו מן העדית ולקבל מן המזיק בדמי (שם). ורבי שמעאל. אמר לך, אהני גזירה שוה. דשדה שדה דניזק שיימינן, ואהני דיראה. בשהיה יכלים, המשמע דכמזיק שיימינן (שם). חיבורית דמזיק לא שויא כעדית דניזק. אלמי קרא לשלמי מעדית דייה דלי לאו קרא הוה אמינא לא מייבה דמזיק לא מייבה דניזק אלא דמזיק ולשקל מלא דמשמה נגיה כאילו לא הוה ליה עדית (שם). וקל וחומר להקדש. וקא אלקא דעתך דניזקין נמי קאי (שם). לא יהא אלא בעל חוב. כדכתיב בעלמא דקבל עליה מי עדיף מחוב דתנן בביטוים, דאם ההמיה תורה בניזקין לא יגטינן חוב מיניה (שם).

שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין רבינא אמר לאתויי הא דתנן [6]הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם [2]נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחר הזמן חייב היכי דמי אי דאפקרה בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנא בור דהזיקו מצוי ושמירתו עליך הני נמי הזיקן מצוי ושמירתן עליך אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר בהני שאין תחילת עשייתן לנזק שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין: כשהזיק חב המזיק: חב המזיק חייב המזיק מיבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמי הוא דתני לישנא [7]קלילא: לשלם תשלומי נזק: [8]ת"ר [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אכל שמינה משלם שמינה אכל כחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמינה אכל דמשלם שמינה אמר רבא ומה אילו ידעינן דכחושה אכל לא משלם אלא כחושה השתא דלא ידעינן אי כחושה אכל אי שמינה אכל משלם שמינה המוציא מחבירו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן [2]כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ובהא פליגי רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר [3]בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק ורבי עקיבא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם דהאיך דקא משלם ורבי ישמעאל * אהני [9]גזרה שוה ואהני קרא אהני גזרה שוה כדקאמינא אהני קרא כגון [10]דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועידית לניזק וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב דידיה דלא מצי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממיטב ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית וקל וחומר להקדש מאי קל וחומר להקדש אילימא דנגח תורא דידן לתורא דהקדש [2]שור [11]רעהו אמר רחמנא [12]ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל

נמי מלי מיירי ופטור מלשלם וכגון שלא נודע לבעליו שנפלו או ידעו ולא יכלו לנקנקו כל כך מהר והא דלא קתני נתנו לו זמן לנקנקו ולפטורו משום דבהיתר נפילה גופה נמי מיירי ונתנו לו זמן לקוץ ולפטור ולפטורו קאמר והשתא אתי שפיר דתמדמה ליה לבור טפי מלאם ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאם כמו לבור דמשם חלוק במה שאין כח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתן לנזק אלא לכך דימה אותו לבור משום דבהיתר דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאם אלא לבור:

חב חייב מיבעי ליה. בשאר דזוכתין לא דייק הכי כגון [5]אין מכין לאדם אלא בפניו ומופסק לע"מ במקום שחב לאחרים [6]דהתם לא שייך לשון חיוב אלא לשון חובה: **ורבי ישמעאל אכל שמינה.** פירוש בשלמא אכל שמינה משלם שמינה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי טעי טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אכל כחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דלמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אכל ערוגה כחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו וי"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית משמע שמעא מר' ישמעאל שבא הכתוב למיב יותר ממה שהזיק כגון דאם אכל כחושה משלם שמינה:

כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עדית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ד' ז:) אין לו אלא זיבורית כולם גוביין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין המ"ל כגון דזיבורית דמזיק כעדית דעלמא דלר' עקיבא גוביין מן הזיבורית ולר' ישמעאל יהיב ליה מעדית דניזק ואפילו למ"ד בשל הן שמין המ"ל דלית ליה למזיק כעדית דניזק דלמ"ד כסף לו מיטב יהלם כסף לרבי ישמעאל ולר' עקיבא לא יהלם אלא ממיטב אלו: **שור** רעהו כו'. תימה ולוקמה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף דאינה מועדת מתחילתה וכגזרה שוה דתמתא נתינה יהלם כסף נמי לא יליפינן דלא נתקבלה אלא לענין משלומי מיטב דאי לכל מילי ליפטרו כולהו מטמון וכרה"ר וכליס ופסולי המוקדשין וי"ל דכולהו מזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי ברש הניתקין דקאמר התם כמה אנן קיימין אי בהכשר מזקין הא תניא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי במזקי גופו הא תני רבי מאיר מזקין בהליוט ואין מזקין בגבוה אלא בגמור הרי עלי מנה לבדק הבית משמע דלא משכחת מזקין בהקדש לא כשן ולא כרגל פדייה אין מעילה בקרקעות דכל הממונר לקרקע בקרקע דמי: ובעל

בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית וקל וחומר להקדש דסבר ליה כר' שמעון בן מנסיא.

מסורת הש"ס

א) כ"מ קח:, ב) [עי' רש"י שבת קנג: ד"ה קלי], ג) [לקמן נט. ניעין מת: (וסס כל הסוגיא), ד) [עי' תוספות ערכין טו. ד"ה הוו], ה) [לשון ר' למזיק עדיתו וזיבורית ועדיתו דניזק לא שויא כעדיתו דמזיק זיבורית דמזיק לא שויא כעדיתו דניזק כו' כע"ל מהרש"ל בסס ה"ר שמעא], ו) [לקמן מ:], ז) [שמות כב], ח) [ניעין יח:], ט) [סס: כ"מ י.].

תורה אור השלם

1. כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: שמות כב ד
2. וכי יגף שור איש את שור רעהו ומת ומכרו את השור החי וחצו את כספו וגם את המת יחצון: שמות כא לה

גליון הש"ם

גמ' אהני ר"ש. עי' ערכין מו ע"א תוס' ד"ה הו"ל כ' מתוכיס:

רבינו חננאל

למעלה. רבינא אמר [לאתויי הא דתנן] הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטורין [מלשלם] נתנו לו זמן [לקרע את האילן ולסתור את הכותל] ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחר זמן חייב: לעולם דאפקרינהו ולא דמו לבור אלא אתו במה הצד. ויקיימא לן כרבינא דתנא הוא ריש אומרין בכולהו דלא פליגי אלא כל חד וחד דייק ופוקים: **שם** לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: ת"ר מיטב שדהו של ניזק דברי ר' שמעאל ואקשי עליה אכל ערוגה שמינה משלם שמינה. אכל אם אכל ערוגה רזה ישלם שמינה דקאמרת ממיטב של ניזק כלומר רואין ערוגה שהיא מיטב של ניזק ומשלם לו המזיק כמותה. ופריק לעולם אינו משלם אלא כשיעור מה שאכל בלא תוספת וכגון שהי' העידית שהיא מיטב דניזק כזיבורית של מזיק ר' ישמעאל אומר נותן לו המזיק הזיבורית שלו דלגבי ניזק מיטב הוא. ואמר מאי טעמא נאמר שדה למעלה שנאמר ובער בשדה אחר והיא השדה של ניזק ונאמר שדה למטה מיטב שדהו מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק. ר' עקיבא אומר מיטב שדהו של מזיק וקל וחומר להקדש. ואמרי' ר' עקיבא דייק מיטב שדהו (ישלם) של משלם והוא המזיק. ור' ישמעאל אהני גזירה שוה כדאמרן. ואהני דקדוקי דקרא דאי אית למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שוה כעידית דניזק משלם לו ממיטב שלו. ר' עקיבא אומר לא כר' שמעון בן מנסיא.

ט) [ל"ל לגבות לנזקין מן העידית וקל וחומר להקדש דסבר ליה כר' שמעון בן מנסיא. ל"ל לגבות לנזקין מן העידית דמזיק ולא דניזק. ל"ל לגבות לנזקין מן העידית דניזק. אלמי קרא לשלמי מעדיתו דמזיק ולשקל מלא דמשמה נגיה כאילו לא הוה ליה עדיתו (שם). לא יהא אלא בעל חוב. כדכתיב בעלמא דקבל עליה מי עדיף מחוב דתנן בביטוים, דאם ההמיה תורה בניזקין לא יגטינן חוב מיניה (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com